

N:o 45.

Af herr **Leman**, om ändring i gällande bestämmelser angående handeln med vin och maltdrycker i stad.

Under de senare åren hafva, riksdag efter riksdag, blifvit väckta motioner om inskränkning i rätten att såväl på landsbygden som i stad försälja vin och maltdrycker. Äfven vid innevarande års riksdag har i dylikt syfte motion (n:o 143) blifvit i Andra Kammaren framställd af herrar *P. P. Waldenström m. fl.*

Motionärerna föreslå, *dels* att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det ville Kongl. Maj:t efter sakkunnig utredning bestämma en gräns mellan svagdricka och starkare maltdrycker samt *dels* att Riksdagen, under förutsättning af bifall till detta förslag, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det ville Kongl. Maj:t förklara, bland annat, att handeln med vin och starkare maltdrycker icke må, vare sig på landsbygd eller i stad, förenas med annan handel, hvartill särskild anmälan erfordras.

Då jag för min del, på skäl, som här nedan komma att närmare utvecklas, anser, att motionärernas förslag, om det af Riksdag och regering bifölles, skulle såväl motarbeta det af motionärerna åsyftade hufvudmål, nemligen nykterhetens befrämjande, som ock utan motsvarande gagn verka till en, i synnerhet för köpmännen i städerna, allt för hämmande inskränkning i näringsfriheten; men, å andra sidan, det måste erkännas, att ej få olägenheter visat sig af den i nu gällande förordningar medgifna frihet i

fråga om försäljning af vin- och maldrycker, så mana dessa omständigheter mig att i min ringa mån söka bidraga till en lösning, hvarigenom, nvad handeln med vin och maldrycker i städerna beträffar, enligt min åsigt nykterhet skulle befrämjas utan att näringsfriheten allt för mycket skulle inskränkas.

I sådant syfte är det, som jag — som dels saknar tillräcklig kännedom om förhållandena på landsbygden och som i allt fall anser, att af de olikartade förhållandena å landsbygd och i stad med nödvändighet följer, att olikhet kan och bör förefinnas i vissa delar af den ekonomiska lagstiftningen — tillåter mig väcka förevarande motion om *ändrade bestämmelser angående handeln med vin och maldrycker i stad*.

I sådant afseende vågar jag för min del ej grunda något förslag på ett lagstadgadt särskiljande af svagare och starkare maldrycker, ty enligt hvad jag från sakkunnigt håll erfarit, lærer det med ännu till buds stående tekniska hjälpmedel möta synnerligen stora svårigheter att, särskildt med hänsyn till alkoholhalten, ej mindre uppdraga en bestämd gräns mellan svagdricka och starkare maldrycker än äfven kontrollera, att denna gräns ej öfverskrides utaf tillverkare och försäljare af svagdricka. Då alltså ännu lång tid torde förflyta, innan en effektiv lagstiftning angående särskiljande af svagare och starkare maldrycker torde kunna erhållas, synes det mig icke befrämja nykterhetens intresse att för närvarande söka ordna maldryckshandeln uteslutande från synpunkten af ett särskiljande mellan svagare och starkare maldrycker, utan torde man, till dess så kan ske, böra vidtaga andra lämpliga åtgärder för ordnande af nämnda handel.

Ej heller torde enligt min åsigt nykterheten befrämjas, om samtliga de redbara handlande i städerna, hvilka på ett lojalt och af ordningsmagten icke öfverklagadt sätt idka maldryckshandel, skulle beröfvas dylik försäljningsrätt, hvilken derefter skulle tillkomma endast sådan handlande, som bedrefve försäljning uteslutande med maldrycker. Klart är nemligen, hvad som ock från många håll förut påpekats, att en dylik på visst sätt monopoliserad maldrycksförsäljning skulle direkt eller indirekt falla i händerna på tillverkarne af nämnda drycker. Hvert och ett af de stora bryggerierna skulle nödgas att upprätta en eller flera försäljningslokaler, och då derstädes handel skulle idkas endast med maldrycker, ligger det i sakens natur, att konkurrensen skulle drifva de särskilde försäljarne att, till föga gagn för nykterheten, i så vidsträckt mån som möjligt forcera maldrycksförsäljningen. Så sker i allmänhet ej för närvarande, då malt-

drycksförsäljningen verkställes genom mellanhänder, hvilka idka handel med en mängd andra varor än maldrycker och för hvilka dessa senare ingalunda utgöra hufvudföremål för omsättningen.

Enär likväl, enligt hvad känt torde vara, genom det sätt, hvarpå i en del städer vissa försäljare af maldrycker utöfva den dem enligt nu gällande författning tillkommande försäljningsrätt, oordningar vållas och dryckenskap främjas, så är det ju skäl tillse, huruvida icke i den fria maldrycksförsäljningsrätten skulle kunna vidtagas sådana inskränkningar, som drabba icke den laglydige och redbare försäljaren, utan endast den, som bedrifver försäljningen i hufvudsaklig afsigt att ockra på dryckeslastens utöfvare.

Då vid förliedet års riksdag en af herr Wieselgren väckt motion om öfverlåtande åt bolag af ölhandeln i stad hos Första Kammaren till behandling förevar, deltog jag i öfverläggningen, och jag tillåter mig att af hvad jag då i nu förevarande afseende yttrade anföra följande:

»Jag har sökt göra mig underrättad, särskildt af polismyndigheterna i Stockholm och Göteborg, huru förhållandena äro i dessa städer samt hvar den svagaste punkten i det nuvarande systemet ligger. Man har å bägge ställena svarat, att de vanliga handlandena, hvilka jemte andra varor försälja öl, i allmänhet ganska lojalt bedrifva ölförsäljningen; men att deremot vissa småhandlande, som slagit sig ner i utkanterna af de stora städerna, uti små kyffen, der man skyltar med några tomma askar, cigarrlådor m. m. dylikt, deremot bedrifva uteslutande en ganska illojal ölhandel. Till dessa ställen, hvilka vanligtvis äro öppna hela natten, komma deras egentliga kunder på aftonen, sedan bränvinskrogarne blifvit stängda. Der försäljes i stora quantiteter buteljeradt öl, som af köparne vanligtvis förträses å någon närliggande öppen plats, hvilken dock icke disponeras af ölförsäljaren. Dervid sker som oftast stort ofog, och häruti ligger den svaga punkten, ty mot den uti nu gällande lagstiftning åt en hvar handlande medgifna rätt att uti städerna till afhemtning försälja maldrycker står polismyndigheten ofta magtlös. Visserligen tillägges uti § 15 af gällande förordning om försäljning af vin och maldrycker åt nämnda myndighet den vidtomfattande rätten att förbjuda en handlande, genom hvars ölförsäljning oordningar föranledas, all dylik försäljning för viss tid eller för alltid. Men verkan af denna förbuds rätt paralyseras genom näringsfrihetsförordningens medgifvande åt en hvar välfräjdad person att idka handel. Ty om »A» i dag blifver förbjuden att vidare försälja maldrycker, så

låter han i morgon »B» — sin tjenare eller annan vidtalad person — anmäla sig att idka handel. I dennes namn fortgår derefter å samma lokal den förderliga ölförsäljningen; och när »B» i sin ordning underkastas förbud, ställer han »C» i sitt ställe o. s. v. Detta är, som sagdt, den svaga punkten i systemet. Frågan blifver då den: Skall man för att få bort denna svaga punkt vidtaga en så våldsam åtgärd, som motionären föreslagit, eller att beröfva alla enskilde handlande rätten att försälja maldrycker, men i stället öfverlemna samma rätt till ett monopoliseradt bolag? För min del vill jag besvara denna fråga nekande. Jag tror nemligen, att man kan nå målet utan att begagna allt för genomgripande medel. Såsom en utväg att råda bot på det af mig omförmälda missförhållande har jag tänkt mig, att man jemväl i fråga om rätten till försäljning af maldrycker till afhemtning borde tillämpa det s. k. licenssystemet, d. v. s. öfverlemna till de kommunala och administrativa myndigheterna att, något så när i analogi med hvad som är stadgadt i fråga om utskänkning af vin och maldrycker, få, hvad städerna beträffar, en viss bestämmanderätt om försäljning af maldrycker till afhemtning. Härom föreligger vid denna riksdag visserligen icke något förslag, men jag har i allt fall velat rigta uppmärksamheten härå, på det att, om den af mig antydda utväg finnes vara befogad, frågan om dess tillämplighet till äfventyrs må vid en kommande riksdag kunna blifva diskuterad».

I vidare utveckling af hvad jag sålunda yttrat får jag erinra, att jag visserligen väl förstår, att lika litet genom införande af ett »licenssystem» som genom någon annan lagförändring *alla* öfverklagade olägenheter kunna afhjelpas, men att jag dock förmenar, att man genom den af mig antydda utväg skall kunna vinna åtskilligt godt utan att samtidigt lägga för tungt band på den lojala handeln.

Det af mig omnämnda licenssystem har jag tänkt mig skola kunna tillämpas på ungefär följande sätt.

I kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 borde lämpligast i 8 § införas en bestämmelse, att hvad genom 1 § af samma förordning är stadgadt om rättighet att idka handel eller annat näringsfång icke skall ega tillämpning å försäljning af vin och maldrycker.

Efter införande af en sådan bestämmelse skulle alltså ingen på grund af *näringsfrihetsförordningens* föreskrifter ega obetingad rätt att försälja vin och maldrycker.

Rättighet till försäljning af berörda drycker skulle deremot förvärfvas i hufvudsakligen samma ordning, som för närvarande är stadgad för utöfvande af s. k. nykterhetsvärdshusrörelse; dock så, att, å ena sidan — på det ej onödig inskränkning skulle vållas — antalet af rättigheterna icke finge på förhand fixeras eller bestämmas, men, å andra sidan — till förekommande af oordningar och smyghandel — Konungens befallningshafvande skulle ega att, efter kommunalmyndigheternas hörande, föreskrifva, att vin och maltdrycksförsäljning icke skulle få ega rum i vissa delar af stad (t. ex. i utkanterna, der ständigt polisbevakning icke kan hållas) och ej heller under natten mellan viss tid på aftonen till nästa morgon.

Vidare och då försäljning å sabbatstid (dock ej under gudstjenst) af öl till afhemtning från öltappningslokal icke utaf högsta lagskipande myndighet ansetts förbjuden (Kongl. Maj:ts utslag den 23 januari 1895), men det, från många synpunkter sedt, icke torde vara lämpligt, att å sön- och högtidsdag, då alla ordentlige handlande hafva och måste hafva sina försäljningslokaler stängda, försäljning af öl till afhemtning kan få ske hos öltappare och dylika, torde förbud böra meddelas mot *all* dylik försäljning under sabbatstid.

Slutligen och enär tillåtelse till försäljning af vin och maltdrycker i vissa fall skulle kunna vägras samt i alla händelser skulle meddelas endast tills vidare, i följd hvaraf tillståndet skulle kunna af Konungens befallningshafvande återkallas, när giltiga skäl (såsom t. ex. när genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas) förefinnas, torde — på det godtycklighet ej må råda samt i allt fall rättelse af eventuellt misstag må kunna erhållas — i motsats till hvad som är stadgadt i 2 § af nu gällande förordning om försäljning af vin och maltdrycker, böra föreskrifvas, att öfver Konungens befallningshafvandes beslut, hvarigenom ansökning om försäljningstillstånd afslås eller meddeladt tillstånd återkallas, klagan *må* föras.

På grund af hvad jag sålunda i ärendet anfört, tillåter jag mig vörd- samt föreslå,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hemställa, det Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke försäljningen till afhemtning af vin och maltdrycker *i stad* skulle kunna ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nedan omförmälda grunder, nemligen:

1:o) att på lämpligt ställe (t. ex. i 8 §) af kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet infördes bestämmelse derom, att hvad genom 1 § af samma förordning är stadgadt om rättighet att i stad idka handel eller annat näringsfång icke skall ega tillämpning å försäljning af vin och maltdrycker;

2:o) att kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. ändrades derhän:

a) att hvar och en, som önskade rättighet att i stad till afhemtning försälja vin eller maltdrycker, skulle härom till Konungens befallningshafvande ingifva ansökning, åtföljd af betyg om god fräjd;

b) att Konungens befallningshafvande icke skulle ega vägra meddela försäljningstillstånd åt någon annan än den, som, enligt nu gällande lydelse af 2 § i förenämnda kongl. förordning den 24 oktober 1885, icke skulle anses berättigad till utskänkning af vin och maltdrycker i sammanhang med värdshusrörelse;

c) att, ehuru inskränkning i rättigheternas antal icke finge bestämmas, Konungens befallningshafvande dock skulle ega att, efter kommunalmyndigheternas hörande, föreskrifva, att försäljning af vin och maltdrycker icke skulle få ega rum i vissa trakter af stad samt ej heller under vissa tider af dygnet (nattetid);

d) att å sön- eller högtidsdag försäljning till afhemtning af ifrågavarande drycker icke finge ega rum;

e) att Konungens befallningshafvande skulle ega att, då giltiga skäl dertill funnes, återkalla gifven tillåtelse till försäljning af meranämnda drycker; samt

f) att öfver Konungens befallningshafvandes beslut, hvarigenom ansökning, som i punkt d omförmäles, afsloges eller meddeladt tillstånd återkallades, klagan skulle få föras.

Stockholm den 2 mars 1897.

Philip Leman.